

Yeryüzü kelimesi hakkında düşünecek olursak yerin yüzü, yani yüzeyi anlamı taşıdığını anlayabiliriz. Yerküre her ne kadar üç boyutlu bir cisim olan küre olsa da; yeryüzü 2 boyutlu bir yüzey (düzlem) olarak kabul edilebilir. Bir düzlemdeki iki nokta arasında “mesafe” ve “yön” olmak üzere iki ilişki vardır. Yön bulucu aşaması bu iki kavramı da inceliyor olsa da özellikle “yön” kavramı üzerinde odaklanır.

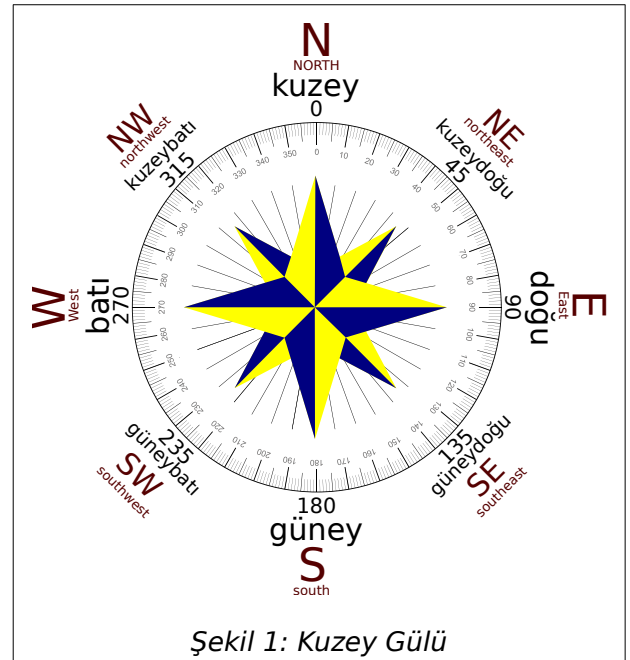
Bir doğrultunun yönünden bahsederken aslında bir açıyı arif etmeye çalışırız. Bunun için her yerde geçerli bir referans doğrultuya ihtiyaç duyarız. Coğrafya’da bu doğrultu “KUZEY” olarak adlandırılmıştır. Kuzey yönü, yerkürenin dönme ekseninin geçtiği “kuzey kutbuna doğru” anlamına gelir. Bu doğrultunun tam tersine “güney” adı verilmiştir. Yüzümüzü kuzeye dönünce sağ tarafımız “doğu” sol tarafımız ise “batı” olur. Çemberin 360° eşit açı aralığına bölen derece sisteminde kuzey 0° ise güney 180°, doğu 90°, ve ise 270° olur.

Kuzey Gülü

Yön bulucu aşamasının en önemli kazanımı yönler hakkında bir farkındalık oluşturmaktır. Şekilde yönlerin açısal karşılıkları ve aralarındaki geometrik ilişkileri gösteren “kuzey gülü” görülmektedir. İzcinin yön algısı küçük yaşlarda bu geometrik nosyonu kavrayacak şekilde gelişir. Örneğin yüzünü kuzeye döndüğünde sağ, solu ve arkasının hangi yönler olduğunu bilir. Kuzey gülüne bakma gereği duymadan yönleri bağıl olarak kavrayabilir. Bir referans yön verildiğinde, tüm yönleri bulabilir.

Yönün detay ve kesinliği

Bir keşif gezisinde, treeking veya hayk sırasında yönümüzü ifade ederken, dört ana yön “kuzey”, “güney”, “doğu” ve “batı” işimizi görebilir. Örneğin 10° yönüne gidiyorsak “kuzeye gidiyorum” deriz. Yürüyüş sırasında zaten bir patikayı veya görsel referansları kullandığımız için çok kesin ve detaylı yön belirteçlerine ihtiyaç duymayız. Ana yönler arasında kalan yönlere ara yönler denir. Örneğin kuzey ile doğu arasındaki 45° yönü “kuzeydoğu” olarak ifade edilir. Hatta kuzey doğu ile doğu arasındaki 60° yönüne “kuzeydoğudoğu” diyebiliriz. Bu şekilde toplam 360° lik çemberi 30°lik bölümlere ayırarak yönün detayını artırabiliriz. Görsel referansların sınırlı, değişken veya güvenilmez olduğu yerlerde, mesela açık denizde veya gökyüzünde yönümüzü belirtirken ana ve ara yönler yeterli olmaz, açıyı sayısal olarak ifade etmemiz gerekir. Örneğin “27° baş” şeklinde yönümüzü daha detaylı bir şekilde ifade etmiş oluruz. Ancak detaylı bir şekilde ifade edilecek olan

Şekil 1: Kuzey Gülü

yönün doğru bir şekilde ölçülmüş olması gerekir. Kabaca tayin ettiğimiz bir yönü kesinmiş gibi sayısal olarak ifade edersek yanılgılara meydan verebiliriz. Kerteriz alma bölümünde bu konu daha derinlemesine irdelenmiştir.

İskele Sancak

Hatırlarsanız, yön bulucu aşamasının küçük kaşifler için ilk kazanımı (YON:001) "Sağını ve solunu bilir" olarak yazılmıştır. "Sağ" ve "sol" gözlemciye göre değişir, oysa denizcilerin kullandığı "iskele" ve "sancak" terimleri geminin kendi yönüne göre tanımanır. Kaşifler kol yürüyüşleri ve taşıt seyri gibi konularda bu terimleri de benimser ve kullanırlar. Ayrıca pruva (ön), vasat (orta) ve kış (arka) terimlerine de aşina olmalıdırlar. (YON:007)

Yönler ve Kültür

Coğrafi yönler, sadece fiziksel yönleri ifade etmekle kalmaz, aynı zamanda kültürel semboller, mitolojiler ve insan hayatının metaforlarıdır. Örneğin yeryüzünde birçok kültürde kuzey, sabitlik, bilgelik ve güveni simgeler. Sıcak iklimler ve egzotik yerlerle ilişkilendirilen güney, genellikle keşif ve macera ile anılır. Güney rüzgarları, seyahatin habercisi olarak kabul edilir. Doğu, sabah güneşinin doğduğu yerdir ve yeni başlangıçların, aydınlığın ve umudun sembolüdür. Doğu, tarih boyunca insanları keşiflere ve yeni topraklara doğru yönlendiren bir cazibe noktası olmuştur. Batı, genellikle huzur, dinginlik ve tamamlanmışlıkla ilişkilendirilir. Aynı zamanda batı, hayallerin peşinden gitmek ve yeni fırsatlar aramak anlamında da kullanılır.

Doğada kaybolduğumuzda veya yeni yerler keşfettiğimizde, coğrafi yönler, bize yolumuzu bulma ve dünyayı anlama konusunda rehberlik eder. Bu yönler, doğanın ve insanın uyum içinde yaşadığı, keşfettiği ve anladığı bir dünyanın anahtarıdır.